

ALBERT SÁNDOR

A HASZNOS TUDÁS

A tanulók gyakran panaszkodnak arra, hogy az iskolában sok felesleges dolgot kell bemagolniuk. Olyan ismereteket, amelyekre a későbbiekben semmi szükségük nem lesz. Sok igazság van ebben a megállapításban. A kérdés viszont az, hogy mit értünk hasznos tudás alatt.

Baráth Tibor szerint „a társadalmilag értékes, hasznos tudás azoknak az ismereteknek, készségeknek és képességeknek a folyamatosan változó rendszere, amelyek lehetővé teszik az egyén számára a társadalomban való eligazodást, a boldogulást, s ami lehetővé teszi az egyén számára, hogy képes legyen érzelmi oldalról is megélni az életet. A hasznos tudás tehát ráció és kogníció, valamint érzelem és szocializáció, az egymással bántni tudás és együttműködés képessége” (Schüttler, 2001).

Ismeretek nélkül természetesen nem lehet képességeket fejleszteni, a problémát viszont az ismeretek gyors változása az óriási méretű növekedése jelenti, ezért ügyelni kell az arányokra, arra, hogy maradjon idő a képességek fejlesztésére is. „Nem a hagyományos kultúra maga és nem ennek a közvetítése okozza az iskola problémáit, hanem az a mód, ahogyan ma működik, ahogyan az oktatás feldarabolja, diszciplínákra bontja az amúgy is holisztikus, egységes emberi tudást. S ami a legfőbb baj, hogy olyan lényegtelen elemekre helyezi a hangsúlyt, amelyeket könnyű visszakérdezni a diáktól úgy, hogy megtiltjuk nekik a kooperációt” (Schüttler, 2001) – véli Fischer György.

Tudatosítani kell azt is, hogy a hagyományos iskolában megszerzett és az iskolai tartalomhoz kötött tudás csak ismerős (iskolai) környezetben használható, ezért a tanulók úgy érzik, hogy az iskolában tanultaknak kevés hasznát veszik a mindennapok feladatainak megoldásában. Ezt igazolják a nemzetközi (pl. PISA) felmérések eredményei, de az egyetemekről és különböző cégektől kapott visszajelzések is.

A korszerű iskolának nem az a feladata, hogy a tantervekbe foglalt kész ismereteket adja át a tanulóknak. A tananyag közvetítése és memorizáltatása helyett személyiségfejlesztéssel kellene foglalkoznia. Az iskolák tevékenységének középpontjában a gondolkodás fejlesztése, gondolkodási stratégiák kialakítása, az elméleti tudás gyakorlatba való beágyazása kell legyen. Olyan kompetenciák elsajátíttatására kell törekednie, amelyeket a tanuló az iskola elhagyása után csak sokkal nagyobb erőfeszítések árán tud megszerezni. Ilyenek pl. az állampolgári ismeretek, kommunikációs készségek, idegennyelvtudás, egészségkultúra, informatikai ismeretek és informatikai kultúra (együtt élni és együtt fejlődni az informatikával), másokkal való együttműködés, kritikus látásmód, kreativitás, csapatmunka, empátia, a másság elfogadása, rugalmasság, a tudás önálló megszerzése, divergens gondolkodás, problémák elemzése és kezelése, stb.

Természetesen meg kell barátkoznunk azzal is, hogy a tudás átadására,

készségek és képességek fejlesztésére az iskolán kívül is van lehetőség. Az iskola csak egy hely a sok közül! Különben az iskola nem is képes arra, hogy az alkalmazható tudás egészét közvetítse a tanulóknak. Az iskola elveszítette kizárólagosságát. Szűkül tehát az iskola által közvetített tudás köre. A pedagógusok idegenkedve követik a külső beavatkozást, és sokakban félelmet kelt ez a szokatlan változás. Ha viszont elfogadjuk, hogy a hasznos tudás közvetítése nem csak az iskola feladata, akkor a különböző partnerekkel együttműködve az iskola képes alkalmazkodni a társadalmi elvárásokhoz és sikeres lesz.

A jövőben az iskolának abban lesz meghatározó szerepe, hogy az emberek az információs és kommunikációs technikát milyen szinten és mire fogják használni. Ha az oktatás képes lesz áttörést hozni abban, hogy nemcsak tudást, hanem kultúrát közvetít, személyiséget formál és visszatál eredeti szocializációs funkciójához, akkor az emberek széles köre értelmesebben, hatékonyabban fog élni azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az információs társadalom nyújt (Schüttler, 2001).

FELHASZNÁLT IRODALOM:

■ Schüttler Tamás (szerk.): *Releváns tudás a 21. században*. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00052/2001-09-np-Schuttler-Relevans.html>